

Обоснованы теоретико-методические принципы и объективная потребность уменьшения транзакционных расходов малого и среднего предпринимательства в условиях рыночной трансформационной экономики.

Ключевые слова: транзакционные расходы, малое и среднее предпринимательство, средства уменьшения.

Matoluch T.B. An objective necessity of diminishing of transaction charges of small and middle enterprise is in the conditions of market transformation of economy

Certainly theoretic and methodical principles and objective necessity of diminishing of transaction charges of small and middle enterprise in the conditions of market transformation economy.

Keywords: transaction charges, small and middle enterprise, diminishing facilities.

УДК 336.76 *Здобувач С.М. Мацера; здобувач Г.Є. Шпаргало – Львівська КА; доц. О.Р. Процишин, канд. екон. наук – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка*

**АНАЛІЗ І СВІТОВА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ
ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ**

Критично розглянуто теоретичну базу і практику застосування основних концепцій грошово-кредитного регулювання економіки з урахуванням позицій провідних економістів.

Ключові слова: грошово-кредитне регулювання економіки, грошові ринки, цілі грошово-кредитної політики, інструменти грошово-кредитної політики, таргетування.

Постановка проблеми. За сучасних умов грошово-кредитне регулювання – це невід'ємний складник макроекономічної політики переважної більшості країн. Особливо великого досвіду впливу на грошово-кредитні відносини набули країни з розвиненою ринковою економікою. Вибір конкретних важелів впливу на базові показники грошового ринку, а також напрямів і способів їх використання зумовлений як завданнями регулювання національного ринку в бажаному напрямі, так і теоретичними концепціями, на яких базується це регулювання. Грошово-кредитне регулювання економіки розглянуто в працях багатьох українських економістів, зокрема М.М. Артуса, А.В. Демківського, В.Д. Лагутіна, І.О. Лютого, А.М. Мороза, М.І. Савлука [1-5]. Проте ускладнення економічних процесів, посилення взаємовпливу товарних і грошових ринків як у межах національних економік, так і в світовому господарстві на фоні світової фінансової кризи потребують переосмислення теоретичного і практичного доробку в цій сфері.

Методика досліджень. Метою цього дослідження є критичний перегляд теоретичних та методологічних засад, на яких здійснювалося грошово-кредитне регулювання національних економік донедавна, та визначення вад цих підходів.

Результати дослідження. Означення грошово-кредитної політики, сформульовані українськими дослідниками, базуються на трактуванні монетарної політики провідними західними вченими. За своєю суттю, пише у монографії І.О. Лютий, грошово-кредитна політика – це державне регулювання сфери грошового обігу та кредитних відносин [3, с. 96]. Більшість економістів

ототожнюють поняття грошово-кредитної та монетарної політики [6, с. 3-5]. Автори книги "Грошово-кредитна політика в Україні", не зосереджуючись на самому визначенні грошово-кредитної політики, зауважують, що цю політику часто називають монетарною, оскільки вона спрямована у сферу управління кількістю грошей в обігу [7, с. 16]. На наш погляд, розуміння грошово-кредитної політики як монетарної, тобто грошової, є правомірним в тому значенні, що грошові відносини є поняттям широким, об'ємним. Кредитні відносини виступають важливим складником грошових відносин загалом. Ринки коротко- і довготермінових кредитів є структурними ланками грошового національного ринку. Саме на цих ринках значною мірою визначається ціна грошей, реалізується механізм грошової мультиплікації і, таким чином, формується пропозиція грошей в економіці. В одному з найгрунтовніших підручників з макроекономіки Майкла Бурди та Чарльза Виплоша монетарна політика визначається як заходи центрального банку, що впливають на грошово-кредитні умови в економіці [8, с. 661]. Зазначається, що ця політика спрямована на вплив на відсоткові ставки і валютні курси і, загальніше, – на умови фінансових ринків і їх зв'язки з фізичною економікою [8, с. 27].

П.А. Самуельсон і В.Д. Нордгаус характеризують монетарну політику як складник макроекономічної політики, за допомогою якої уряд контролює грошовий обіг держави, кредит і банківську систему. Наголошено, що справжня природа монетарної політики полягає в способах, за допомогою яких центральний банк контролює пропозицію грошей і зв'язки між грошима, національним обсягом виробництва та інфляцією. Автори наголошують на тому, що монетарна політика є однією з найважливіших і найсуперечливіших ділянок макроекономіки [9, с. 117].

На наш погляд, суперечливість і складність грошово-кредитного регулювання визначається низкою чинників. Передусім грошово-кредитна політика має справу з поясненням механізму дії та регулюванням одного з найважливіших і при цьому найскладніших ринків у макроекономічній системі, адже грошовий ринок має розвинену внутрішню будову, складається з багатьох щільно взаємопов'язаних ринків (цінних паперів, валюти, коротко- і довготермінових кредитів тощо). Водночас саме завдяки функціонуванню грошового ринку можуть функціонувати як єдина макросистема всі інші товарні та ресурсні ринки, адже саме гроші в їх різноманітних формах слугують "мастилом" для численних колішат ринкового механізму. Тому пропорції на грошовому ринку безпосередньо впливають на стан інших ринків, їх взаємне пристосування і, отже, значною мірою визначають стан економічної системи загалом. Окрім того, грошово-кредитна політика – це важливий складник державної політики. Це означає, що вона покликана сприяти реалізації на практиці економічних функцій держави. Хоча фактично всі економісти погоджуються з тим, що метою державного регулювання економіки є передусім забезпечення стійкого економічного зростання за високої зайнятості і без прискорення зростання цін, але розуміння способів досягнення цього є різним. Специфіка завдань, напрямів і методів реалізації грошово-кредитної політики визначається особливостями державного устрою різних країн, етапом їх економічного, політичного та соціального розвитку, поширенням і ступенем впливу на урядові та законодав-

чі структури поглядів певної економічної школи, розвиненістю самого грошового ринку та його інфраструктури, зокрема банківської системи тощо. Урахування всіх цих факторів має важливе значення для формування ефективної грошово-кредитної політики, зокрема в економіці України, а за роки становлення нових економічних відносин у нашій державі вже набуто достатньо цінний досвід (як позитивний, так і негативний). Без цього створити науково обґрунтовану стратегію і тактику регулювання грошово-кредитних відносин не вдасться.

Західні економісти розробили досить чітку ієрархічну структуру цілей і завдань грошово-кредитної політики. У цій структурі виділяють вищі, проміжні і тактичні цілі такої політики. Саме їм підпорядковується використання інструментів (важелів) грошово-кредитного регулювання, тобто монетарної політики. Вищим завданням, тобто остаточною метою грошово-кредитної політики, переважно називають забезпечення стабільності цін, повної зайнятості та зростання реального обсягу виробництва [10, с. 383]. Ця найвища мета, своєю чергою, передбачає досягнення тактичних цілей за рахунок вживання щоденних заходів і проміжних цілей, які передбачають коригування визначальних змінних для економічної системи на річних (і довших) часових інтервалах [10, с. 382-383]. Аналогічний підхід до характеристики підпорядкування цілей грошово-кредитного регулювання застосовують і українські економісти [3, с. 99-100; 7, с. 44-45]. В.Д. Лагутін і Т.О. Кричевська керуються співвідношенням стратегії і тактики монетарної політики, сформульованим засновником сучасного монетаризму М. Фрідменом. Згідно з таким підходом, стратегія передбачає устрій, побудову цієї політики, тобто ідеальні монетарні інституції і заходи для проведення монетарної політики, а тактика – це конкретні дії, до яких вдається монетарна влада [6, с. 3]. На погляд цих авторів, синонімом стратегії монетарної політики можна також вважати термін "монетарний режим", запропонований відомими економістами, зокрема Дж. Б'юкененом, А. Лейонгудвудом.

Загалом питання визначення доцільної структури та організації грошово-кредитної політики привертає особливу увагу як економістів, так і політиків вже впродовж багатьох років. Особливо жвавими дискусії з цього приводу були наприкінці 70-х – у 80-ті роки ХХ ст. Основними питаннями, які досліджували в цей час економісти, стали проблеми часової непослідовності та міжчасового вибору під час реалізації монетарної політики (Ф. Кідленд і Е. Прескот – 1977 р.; Р. Барро і Д. Гордон – 1983 р.; М. Канцонері і К. Рогофф – 1985 р.), концепція репутації монетарної політики (Р. Барро і Д. Гордон), концепція оптимальної організації монетарної політики (К. Рогофф і К. Уоллер – 1985 р., К. Уолш – 1995 р.) [6, с. 3-6].

Отже, у центрі уваги економістів перебувають питання пошуку шляхів забезпечення оптимальності монетарної політики, ефективної організації грошово-кредитного регулювання. При цьому на перший план виступає проблема довіри учасників ринку до проголошеної монетарної політики, адже саме це – запорука адекватної реакції економічних суб'єктів на зміну умов на грошовому ринку. Ця проблема здебільшого породжена істотним впливом політичних факторів на вибір орієнтирів монетарної політики, а також досить частим по-

рушенням зобов'язань з боку монетарної влади. Внаслідок цього довіра приватних інвесторів і споживачів до проголошених дій на грошовому ринку спадає. Очікування та орієнтири економічної поведінки приватного сектору змінюються, події розвиваються всупереч передбаченням, тому монетарна політика насправді не відповідає критеріям оптимальності, а її стратегічна мета не досягається.

У цьому аспекті, на наш погляд, досить продуктивною є організація монетарної політики, за якої передбачається добровільне обмеження в поведінці монетарної влади, дотримання певного правила, незважаючи на тенденції розвитку грошового ринку та економіки загалом [11, с. 713-714]. На практиці дотримання впродовж значного часу проголошеного курсу істотно ускладнює роботу центральних банків і всієї грошово-кредитної системи, тому в повному обсязі ця політика проводиться досить рідко. Але її переваги полягають у тому, що вона дає змогу підтримати впевненість суб'єктів економіки в послідовності грошово-кредитного регулювання, тому сприяє підвищенню ступеня довіри до монетарної політики та її ефективності.

На практиці монетарна політика на основі певного правила реалізується як у розвинених країнах, так і в економіках, що розвиваються. Прикладом такої політики є, зокрема, практика грошово-кредитного таргетування різних видів, які визначаються як обраним для регулювання показником грошового ринку, так і способами впливу на нього.

Досить поширеною стратегією в європейських країнах та США в 70-х – на початку 80-х років XX ст. було монетарне таргетування, що ґрунтується на обмеженні грошової маси. Воно спрямовувалося на підтримку стабільності грошового обігу з метою стримування інфляційних процесів. Небезпека посилення інфляції була зумовлена відмовою від жорсткого грошово-кредитного регулювання та безпосереднього впливу держави на жорсткі валютні курси, передбаченого правилами Бреттон-Вудської валютної системи. Криза та остаточний розвал цієї системи в 70-х роках XX ст. зумовили перехід до багатовалютного стандарту та плаваючих валютних курсів. Відповідно загострилася проблема дестабілізації не лише на світовому валютному ринку, а й в межах національних грошових ринків.

Таргетування грошової маси базувалося на монетаристській моделі макроекономічного регулювання та боротьби з інфляцією. В основу цього способу регулювання покладено відоме правило, згідно з яким без надмірного збільшення грошової маси в економіці можна не боятися загального довготермінового зростання рівня цін. Широко відоме монетаристське "грошове правило" передбачає необхідність поступового та помірною зростання грошової маси для забезпечення стійкого економічного зростання без інфляції. При цьому грошова маса певних обсягів розглядається як проміжна мета грошово-кредитного регулювання. Темпи приросту грошової маси повинні визначатися, з одного боку, стійким приростом валового національного продукту, а з іншого – швидкістю обігу грошової одиниці.

У другій половині 70-х років XX ст. багато країн застосовували регулювання обсягів грошової маси на основі визначення "коридору" або "вилки", що передбачало встановлення верхньої та нижньої меж збільшення кількості

грошей. Наприклад, у Великобританії в 1976-1977 рр. було встановлено "коридор" для грошового агрегату M_3 в межах допустимого зростання від 9 до 13 % за рік, а в 1979-1981 рр. обмеження щорічного приросту грошової маси становило 7-11 % [12, с. 113]. Починаючи з 1975 р., монетарне таргетування широко застосовується в Німеччині Бундесбанком, де щорічно публікуються цільові показники регулювання грошової маси. Вони мають як точковий характер (наприклад 8 %), так і характер коридору (4-6 %) [13, с. 13]. З 80-х років XX ст. монетарна політика в Німеччині спрямована на підтримку стабільного економічного зростання в середньотерміновому періоді. Темпи нарощування грошової пропозиції підпорядковуються очікуваним темпам зростання потенційного валового національного продукту. Окрім цього, грошово-кредитне регулювання спрямоване на підтримку економічної активності та бажаної кон'юнктури на національному ринку без прискорення зростання цін понад прогнозований рівень. Загалом застосування стратегії монетарного таргетування в Німеччині виявилось досить успішним. Воно дало змогу забезпечити стабільність національної грошової валюти та помірний рівень інфляції. Велика заслуга в цьому Бундесбанку, що забезпечував надійний контроль, створення ефективних важелів впливу на прогнозовані параметри грошового ринку.

З 1974 р. монетаристське правило активно використовується для грошово-кредитного регулювання також у Швейцарії. Тут орієнтиром слугує показник припустимого зростання грошової маси M_1 . Загалом для країн-членів Європейського економічного співтовариства були затверджені параметри зростання грошової маси не більше, ніж на 5-8 % на рік [14, с. 142]. У 80-х роках XX ст. деякі країни, встановлюючи грошові орієнтири, починають використовувати замість "широких" грошових агрегатів "вужчі". Причина цього полягала в посиленні стихійних процесів на міжнародному ринку капіталу, виникненні великих спекулятивних потоків грошового капіталу, що підривало стійкість пропорцій на національних грошових ринках та ускладнювало контроль за "широкими" грішми. "Вузькі" грошові агрегати контролювати було значно легше. Успіх стрімкого економічного зростання японської економіки за низьких темпів зростання цін (5 %) теж значною мірою пов'язують з ефективним контролем центрального банку над пропозицією грошей.

Водночас не у всіх країнах практика таргетування грошової маси виявилась ефективною. Поразку цього методу грошово-кредитного регулювання в США і Канаді, а також Великобританії в 70-80-х роках XX ст. пов'язують з недостатньо відповідальним ставленням монетарної влади в цих державах до цільових орієнтирів регулювання, відсутністю надійного зв'язку між ціновими змінними показників інфляції, виробництва та грошових агрегатів [15, с. 31]. Йдеться про те, що важливою умовою дієвості монетарного обмеження є стабільність швидкості обігу грошей, стійкість співвідношення між такими показниками, як грошова маса, рівень цін і реальний ВВП. Якщо швидкість обігу грошей з певних причин різко змінюється, то монетарне таргетування застосовувати недоцільно. Швидкість обігу грошей в американській економіці з 50-х по 80-ті роки XX ст. постійно зростала і характеризувалася непередбаченими перепадами. Вимоги американського конгресу щодо жорсткого контролю над грошовою масою з боку Федеральної резервної системи фактично саботували.

Так, грошові орієнтири встановлювали одночасно для п'яти грошових агрегатів і пристосовували до вже досягнутих рівнів приросту грошової маси. Внаслідок цього грошова пропозиція швидко зростала, що призвело до прискорення інфляції. Лише загроза стрімкого зростання цін спонукала монетарну владу зосередитися на проблемі стиснення грошової маси. Згубний вплив монетарного обмеження на економіку Великобританії проявився у гальмуванні ефективного попиту. Внаслідок цього істотно скоротились обсяги виробництва і зайнятості. Однак інфляцію вдалося приборкати. Така грошова політика була складником цілеспрямованої програми уряду Маргарет Тетчер з оздоровлення економіки і створення фінансової бази для структурної перебудови. Подальше монетарне послаблення 1985-1987 рр. спричинило швидке зростання грошової маси M_1 та M_3 (відповідно на 78 та 20 % за рік) [16, с.14].

Загалом "грошове правило" монетаристів у жодній з країн не використовували в повному обсязі. Водночас практика монетарного таргетування спричинила різку критику багатьох відомих економістів, які наголосили на суперечливості її впливу на економіку та можливих негативних наслідках. Характерною в цьому плані є оцінка англійського економіста-кейнсіанця Н. Калдора, який називає застосування західними урядами суворих монетарних приписів одним з найвразливіших епізодів в історії, їх можна порівняти хіба що з періодичними спалахами масової істерії. "Насправді, я не знаю іншого випадку, коли в зародку помилкова теорія про причинні зв'язки в господарстві змогла б впродовж усього кількох років домогтися настільки великого успіху", – писав він [17, с. 4].

Втрата монетаристським регулюванням грошової пропозиції авторитету як засобу впливу на обсяги виробництва та рівень цін створювала базу для відродження ідей щодо посилення державного регулювання грошового ринку. Одночасно формуються посткейнсіанські ідеї, згідно з якими сама грошова маса почала розглядатись як функція номінального доходу. Варто зазначити, що монетаристи, своєю чергою, спростовували звинувачення у посиленому впливі стабільно зростаючої грошової маси на прискорення швидкості обігу грошей і нагромадження внаслідок цього інфляційного потенціалу в економіці. Навпаки, різке прискорення грошового обігу у 80-х роках ХХ ст. вони вважали наслідком розгортання інфляційних процесів. Поряд з цим, прибічники монетарного обмеження постійно наголошували на недоцільності використання "вузьких" грошей як проміжної мети монетарної політики, вважаючи цей показник дуже нестабільним і мало прогнозованим. Практика підтвердила тезу про значно більшу стабільність попиту на гроші та швидкість грошового обігу щодо "ширших" грошових агрегатів, зокрема M_2 . Це зумовило переорієнтацію американської системи грошово-кредитного регулювання на таргетування "широких" грошей.

Але варто зважати, що у такому випадку грошова маса досить неоднорідна. До неї входять компоненти, що обслуговують різні специфічні економічні процеси. Відповідно, попит на складники "широких" грошей визначається різними факторами, як і швидкість їх обігу. Сумування різнорідних частин грошової маси при цьому досить умовне. Крім того, зменшення обсягів одного компонента може компенсуватись збільшенням іншого. Все це істотно

ускладнює передбачення поведінки грошової пропозиції та її впливу на показники реальної економіки. Водночас економісти наголошують, що на практиці застосування кількісної теорії в процесі грошово-кредитного регулювання варто враховувати такі моменти: 1) те, що приріст грошової маси розподіляється серед суб'єктів господарювання в іншій пропорції, ніж грошові активи; 2) це, своєю чергою, спричиняє зміну в структурі доходів і нерівномірність у зростанні цін; 3) відповідно схильність до заощаджень та інвестиції у різних груп отримувачів доходів змінюється; 4) пристосування економіки до зміни маси грошей відбувається нерівномірно та потребує часу [18, с. 19-23].

Варто зауважити, що сам Мілтон Фрідмен, досліджуючи результати монетарної політики в різних країнах, наголошував на чутливості монетарних важелів і необхідності їх дуже обережного використання під час оздоровлення економіки. Він акцентував на тому, що "наше знання про взаємозв'язки між грошовою масою, цінами і виробництвом настільки обмежені, що оперування ними на практиці може спричинити більше шкоди, ніж користі" [19, с.17-18]. Один з найвидатніших захисників ідей економічної свободи, австрійський економіст Фрідріх фон Хайек, вбачав основний недолік застосування монетаристського правила в тому, що при цьому не враховують важливих та шкідливих наслідків вливання грошей в обіг і їх вилучення [20, с. 132-133].

Ще одна важлива проблема, пов'язана з регулюванням грошової маси, полягає в часовому відставанні реакції економічної системи на зміни в грошово-економічній політиці. Критичну важливість фактора часу під час дослідження грошових процесів вчені відзначали ще в 50-60-х роках ХХ ст. Порушив цю проблему Дж. Джільберт (J.C. Gilbert, 1953 p.). Багато уваги фактору несинхронності та невизначеності приділив Д. Патінкін (D. Patinkin, 1965 p.). Пізніші спостереження за впливом економічних змінних на використання важелів грошово-кредитного регулювання монетарною владою довели наявність істотного часового періоду між зміною темпів зростання грошової маси і темпів зростання реального обсягу виробництва (від трьох місяців до року) та відповідного пристосування цін в економіці (два-три роки).

Досить критично оцінює можливості монетаристського регулювання грошової бази з метою забезпечення стабільності грошового ринку всесвітньо відомий фінансист Дж. Сорос. На його погляд, хибність теорії Мілтона Фрідмена та його послідовників полягає в тому, що вона ігнорує рефлексивний (взаємопов'язаний) аспект розширення та стиснення кредиту. Згідно з поглядами Дж. Сороса, дієвість рецептів монетаристів забезпечувалась не завдяки застосуванню теоретичних положень монетаристів, а їх ігноруванням на практиці. Примирити теорію, що не визнає рефлексивності та практики кредитно-грошового регулювання, центральним банкам, на погляд Дж. Сороса, вдається завдяки тому, що вони "не покладаються виключно на монетарні показники, а враховують більше різних факторів, – включаючи ірраціональну надмірність ринків, – коли приймаються рішення щодо збереження монетарної стабільності" [21, с. 129]. Ігнорування явища рефлексивності більшістю економістів-теоретиків Дж. Сорос пов'язує з тим, що це явище є джерелом нерівноваги в ринковій системі. Водночас основним завданням економічної теорії вважається визначення умов досягнення та підтримки саме рівноважного стану системи.

Йдеться про потребу визнання, врахування та застосування в процесі грошово-кредитного регулювання потужної ролі психологічних факторів, що визначають двосторонній зв'язок між економічною дійсністю і сприйняттям учасниками економічного процесу цієї дійсності і, відповідно, зворотного впливу очікувань людей, їхнього розуміння ситуації, на перебіг подій, на напрям розвитку економічних, політичних, суспільних процесів. Фактично Дж. Сорос обґрунтовано наголошує на зростанні ролі неврівноваженого аналізу, який є значно складнішим і наразі менш досконалим, ніж зрівноважений, що досліджує економічні системи, зокрема грошові, фінансові, в "ідеальному" стані, коли збігаються плани (наміри) учасників економічної діяльності, а їхні очікування відповідають реальному перебігу подій.

Висновки. Грошово-кредитне регулювання на сьогодні є органічним складником макроекономічної політики. Спрямованість політики регулювання, вибір методів і важелів впливу визначається як теоретичними концепціями, на які орієнтується грошово-кредитна політика, так і специфікою соціально-економічних завдань, які вона повинна виконувати за конкретних умов. У центрі дискусій теоретиків і практиків перебувають питання оптимальної структури та організації реалізації грошово-кредитної політики, забезпечення її цілісності, досягнення стратегічних цілей у щільному взаємозв'язку з проміжними і тактичними завданнями. Грошово-кредитна політика західноєвропейських країн та США до 1970 – початку 1980-х років XX ст. базувалась на кейнсіанській концепції регулювання із застосуванням політики регулювання позичкового відсотка, обмеження обсягів кредитів, вибіркового контролю за грошовим ринком. З 80-х років XX ст. посилюється переорієнтація на монетаристські підходи до регулювання грошово-кредитної сфери з метою підвищення його гнучкості, більш ефективного впливу на пропорції грошового ринку. При цьому обов'язкове резервування переорієнтовується на регулювання обсягу кредитних ресурсів і грошової маси в обігу. Диференціація резервних вимог визначається особливостями економіки кожної країни, зокрема станом грошового обігу, рівнем інфляції, ринкової ставки відсотка, і виступає важливим фактором підтримки конкуренції у банківській сфері. Загальною тенденцією є поступове зниження норми обов'язкового резервування, що є наслідком зміцнення національних банківських систем і свідченням певного зниження ролі цього важеля регулювання на користь більш гнучких інструментів, передусім операцій на відкритому ринку та валютного регулювання. Істотно розширюється практика операцій з цінними паперами з метою оптимізації структури банківських резервів та підвищення стійкості банківської системи.

Через проблему часової непослідовності та міжчасового вибору, а також проблему довіри учасників економічного процесу до проголошеної політики, зростає увага до реалізації стратегії грошово-кредитної (монетарної) політики на основі монетарного режиму. На практиці ця стратегія реалізується у формі грошово-кредитного таргетування, найпоширенішою формою якого стало таргетування грошової маси. Його вплив на економіку суперечливий. Переорієнтація на показник "широких грошей" ускладнює передбачення змін грошової маси та її впливу на показники реальної економіки. Забезпечення ефективності цього монетарного режиму передбачає врахування неоднорід-

ності внутрішньої структури грошової маси, істотного часового періоду між її динамікою та реакцією обсягів виробництва і цін, складного зв'язку між процесами на грошовому ринку та їх суб'єктивним сприйняттям економічними агентами. З 90-х років ХХ ст. з ускладненням процесів на грошових ринках, посиленням спекулятивного руху фінансового капіталу контроль за дотриманням параметрів грошової маси ускладнюється. За цих умов монетарне таргетування поступається таргетуванню валютного курсу. Його перевагами є прозорість, гнучкість, позитивний вплив на стримування інфляційних очікувань і стабілізацію валютного ринку. Полеми для подальших досліджень можуть виступити шляхи застосування монетарного таргетування у вітчизняній економіці.

Література

1. **Артус М.М.** Гроші та кредит / Мирослав Миколайович Артус. – К. : Вид-во Європейського університету, 2005. – 166 с.
2. **Лагутін В.Д.** Гроші та грошовий обіг / Василь Дмитрович Лагутін. – К. : Вид-во "Знання", 2003. – 200 с.
3. **Лютій І.О.** Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки : монографія / І.О. Лютій. – К. : Вид-во "Атіка", 2000. – 240 с.
4. **Гроші та кредит** / Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.І., Пуховкіна М.Ф., Шамова І.В. / за ред. М.І. Савлука. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 744 с.
5. **Демківський А.В.** Гроші та кредит / А.В. Демківський. – К. : Вид-во "Дакор", 2007. – 528 с.
6. **Лагутін В.Д.** Вибір стратегії монетарної політики / В.Д. Лагутін, Т.О. Кричевська // Фінанси України. – 2002. – № 3. – С. 3-15.
7. **Грошово-кредитна** політика в Україні / В.С. Стельмах, А.О. Єпіфанов, Н.І. Гребенник, В.І. Міщенко. – К. : Вид-во "Знання", 2000. – 421 с.
8. **Бурда М.** Макроекономіка: Європейський контекст / М. Бурда, Ч. Виплош. – К. : Вид-во "Основи", 1998. – 688 с.
9. **Самуельсон П.А.** Макроекономіка / П.А. Самуельсон, В.Д. Нордгаус. – К. : Вид-во "Основи", 1995. – 676 с.
10. **Долан Э. Дж.** Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. До-лан, К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл. – СПб. : Изд-во "Санкт-Петербург оркестр", 1994. – 448 с.
11. **Миллер Р.Л.** Современные деньги и банковское дело / Р.Л. Миллер, Д.Д. Ван-Хуз. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
12. **Гроші та кредит** / за ред. Б.С. Бойка. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2000. – 227 с.
13. **Мельник О.** Основні параметри грошово-кредитної політики та їх регулювання як засіб обмеження інфляції в Німеччині / О. Мельник // Вісник НБУ. – 2000. – № 2. – С. 12-15.
14. **Худокормов А.Г.** История экономических учений. Современный этап. / А.Г. Худо-кормов. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1998. – 733 с.
15. **Кузнецов О.** Проміжні цілі грошово-кредитної політики / О. Кузнецов // Вісник НБУ. – 2001. – № 7. – С. 31-37.
16. **Усоскин В.М.** Денежный мир Милтона Фридмена / В.М. Усоскин. – М. : Изд-во "Мысль", 1989. – 172 с.
17. **Kaldor N.** How Monetarism Failed / N. Kaldor // Challenge. – 1985. – Vol. VI. – PP. 3-14.
18. **Крылов В.** Насколько применима количественная теория денег? / В. Крылов. – М., 1998. – 56 с.
19. **Friedman M.** Monetarists Economics / Milton Friedman. – New-York, 1985. – 348 p.
20. **Хайек Ф.** Частные деньги / Фридрих фон Хайек. – М. : Ин-т нац. модели экономики, 1996. – 213 с.
21. **Сорос Дж.** Кризис мирового капитализма / Джордж Сорос. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1999. – 262 с.

Мацера С.М., Шпаргало Г.Е., Процишин О.Г. Анализ и мировая практика применения традиционных методов денежно-кредитной регуляции

Критически рассмотрена теоретическая база и практика применения основных концепций денежно-кредитной регуляции экономики с учетом позиций ведущих экономистов.

Ключевые слова: денежно-кредитная регуляция экономики, денежные рынки, цели денежно-кредитной политики, инструменты денежно-кредитной политики, таргетирование.

Macera S.M., Shpargalo G.E., Procishin O.R. Analysis and world practice of application of traditional methods of monetary accommodation

Theoretical base of different scientific streams in economics and practice of monetary regulation of economy are critically considered. Position of leading economists on that point are covered.

Keywords: monetary accommodation of economy, money-markets, aims of monetary policy, instruments of monetary policy.

УДК 336.71

*Доц. Ю.В. Машика, канд. екон. наук – Закарпатський ДУ,
м. Ужгород*

**МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ
В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

Розглянуто міжнародний досвід і стандарти банківського регулювання та нагляду, досліджено методологічні засади організації банківського нагляду Національним банком України. Проаналізовано стан банківської системи України в сучасних умовах. На основі Базельської угоди про міжнародне наближення визначення капіталу та стандартів капіталу запропоновано підходи для удосконаленого вимірювання ризику банківської діяльності.

Ключові слова: банк, Національний банк України, банківський нагляд, банківське регулювання, система оцінювання ризиків, реєстрація, ліцензування, безвізний нагляд, інспектування.

Постановка проблеми. Різке підвищення рівня ризику комерційних банків в умовах посилення фінансової глобалізації ставить перед наглядовими органами нові складні завдання. Для органів банківського нагляду вже недостатньо використовувати дані щодо дотримання банками кількісних і якісних вимог: вони мають бути впевнені, що банки в майбутньому зможуть уникнути значних ризиків або покрити збитки в разі їх виникнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему банківського нагляду та управління ризиками в банківській діяльності в сучасних умовах досліджували такі вчені – В. Тичина, В. Кротюк, О. Куценко, О. Бус, С. Міщенко, П. Нікіфорова, О. Неізнана та ін.

Невирішені аспекти проблеми. Разом з тим, незважаючи на значний науковий доробок, дослідженнями не охоплено повною мірою питання особливостей механізму функціонування банківського нагляду в Україні та його ролі у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи, що власне і стало предметом цього дослідження.

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу ситуації та з'ясуванні основних проблем дієвості механізму функціонування банківського нагляду в